

УДК 930.85(4)

КОНТАКТИ ЛУЖИЦЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ДІЯЧІВ КУЛЬТУРИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.

Оксана ЛАЗОР

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000
Кафедра слов'янської філології

У другій половині ХХ ст. важливу роль в історії лужицько-українських взаємин відіграли особисті контакти діячів культури, літераторів та науковців, які займалися науково-популяризаторською роботою. У Лужиці налагодження цих контактів позначилося на спробах повноцінно представити картину розвитку української культури, пізнати її національну своєрідність, ввести її в контекст серболужицького культурного процесу тощо, в Україні – на все повнішому охопленні проблем культури лужичан, на вдосконаленні форм і методів її освоєння. Повноцінному культурному діалогу у цей період сприяло також художнє (прозове, поетичне, публіцистичне) відтворення життя лужичан в оригінальних творах українських, а життя українців – в оригінальних творах серболужицьких авторів.

Ключові слова: українська культура, культура серболужичан, культурні взаємини, слов'янське літературознавство, історія слов'ян.

Після Другої світової війни у Східній Німеччині склалися сприятливі умови для встановлення контактів у галузі культури між її автохтонним населенням – лужицькими сербами та народами зарубіжних країн. Колишня НДР законодавчо закріпила вільний розвиток серболужицького народу, що забезпечило вихід серболужицької культури з вузьких національних рамок, сприяло сприйняттю духовних досягнень інших народів.

В Україні ці нові перспективи зацікавили передусім письменників – випускників Львівського університету, які не поривали зв'язків з філологічним факультетом: Володимира Лучука, Романа Лубківського, Юрія Малявського, Дмитра Павличка. Саме цим поетам належать перші переклади творів серболужицьких письменників, які публікувалися в багатьох обласних газетах та республіканській газеті “Літературна Україна”. Їхня перекладацька діяльність підкріплювалася проведенням вечорів, присвячених різним пам'ятним датам, ювілеям лужицьких письменників тощо.

Культурні зв'язки зміцнилися після налагодження безпосередніх особистих контактів між ученими, які займалися науково-популяризаторською роботою, та письменниками у Львові та Будишині. Ці контакти насамперед здійснювалися під час поїздок українських діячів культури й науки до Лужиці і серболужицьких письменників, відповідальних працівників видавництва “Домовіна”, редакторів періодичних видань – в Україну.

© Лазор О., 2002

Першими лужицькими гостями в Україні були письменник Юрій Кох та журналіст Мерчін Фелькель. У 1965 р., після перебування в Москві, серболужицькі літератори декілька днів провели у Львові. Результати цієї поїздки стали надзвичайно плідними як для самих М.Фелькеля та Ю.Кох, так і для зміцнення культурних зв'язків між нашими народами. Описи вражень від перебування на українській землі представників лужицької культури, в яких розповідалося про зустрічі з львівськими письменниками, журналістами та вченими, студентами Львівського університету, що вивчають верхньолужицьку мову, друкувались у лужицькій¹ і в українській² пресі. Крім того, консультації із Ю.Кохом та М.Фелькелем допомогли українським поетам-перекладачам (після виходу в світ "Малої антології серболужицької поезії"³) розробити напрями подальшої роботи, спрямованої на ознайомлення українського читача з серболужицькою поезією.

Значну роль у налагодженні постійних серболужицько-українських культурних і літературних контактів відіграв другий приїзд Ю.Кох в Україну в 1967 р., враженням від якої повністю присвячено один із трьох розділів книжкової публікації його репортажів під назвою "Подорож на схід"⁴. У своїй книзі Ю.Кох ознайомив лужицького читача з багатьма моментами життя українців.

Автор був зачудований українською гостинністю; захоплений грою акторів у спектаклі "Далекі вікна" В.Собка в постановці театру імені Лесі Українки в Києві і, навпаки, невдоволений виставою одеської оперети, що видалася Ю.Коху старомодною та штучною. За усіма цими першими авторськими враженнями від незнайомої країни проступало щось сильніше – головний інтерес, сама суть поїздки: "Це – очікування великого відкриття, невпевненість, сумніви та водночас радість бути піонером, першодослідником досі незнаного, невідомого. Це – гордість за фах письменника, що дає змогу поділитися з сотнями читачів своїми враженнями та переживаннями"⁵.

Згаданий аспект вловлювався у книзі лужицького автора відразу – подорож до Львова, в гості до К.Трофимовича та його колег-сорабістів, відвідання редакції журналу "Жовтень"; поїздка до Канева, на могилу Тараса Шевченка, через вірші котрого він подає своє бачення героїчного минулого України. Перекладені ним уривки з "Тайдамаків" та вірш "Я не нездужаю нівроку", цитати з "Заповіту" в перекладі Ю.Млин-

ка вводять лужицького читача у світ української поезії та історії.

Обширний подорожній репортаж "Подорож на схід" Ю.Кох був надрукований і в німецькому журналі "Neue deutsche Literatur" (1969, №11).

Крім Канева, Ю.Кох відвідав також Запоріжжя, знамениту Хортицю, побував біля старого дуба, під яким збирались козаки-запорожці. Поступово Україна стала близькою для письменника-лужичанина: "Я задоволений, вельми задоволений, бо не лише побував в Україні, а й відчув, як б'ються її серця, міцні, старі й молоді. Це здорове биття здіймає груди неозорого краю, рухає життя в правнуках вусатих дідів... Всюди я бачу це життя: в поезіях, у материнській мові, на обличчях дітей..."⁶

¹ *Völkel M.* Serbske w sowjetskim Lwowje // Nowa doba, přil. Předženak. 1965. 3. julija.

² *Кох Ю., Фелькель М.* Слова искренней благодарности // Львовская правда. 1965. 16 июня.

³ Мала антологія серболужицької поезії // Жовтень. 1965. №4.

⁴ *Koch J.* Pućowanje k ranju. Budyšin, 1969. S.86.

⁵ *Ibid.* S.37.

⁶ *Ibid.* S.70.

Перебування в Україні надихнуло Юрія Коха на створення чудового поетичного твору “Якби Іван Франко у Лужиці з’явився”⁷, в якому оспівується геній великого Каменяра. За словами українського письменника В.Лучука, цей вірш став одним із перших творів у серболужицькій поетичній україніані⁸.

У 1965 р. гостем львівських сорабістів був ще один талановитий сучасний поет – Кіто Лоренц. Безумовно, і його приїзд в Україну відіграв вагому роль у зміцненні серболужицько-українських культурних і літературних зв’язків, адже безпосереднє знайомство К.Лоренца з нашою країною та спілкування з представниками української культури й науки не лише збагатили його новими знаннями про долю, історію та культуру українського народу, а й дали поштовх для популяризації їх у Лужиці. Так, у листі від 26 липня 1968 р. Кіто Лоренц повідомляв К.Трофимовича, що працює над укладанням антології сучасної слов’янської поезії, до якої мають увійти твори болгарських, сербських, хорватських, македонських, словенських, чеських, словацьких, лужицьких, польських, білоруських, українських та російських авторів. Лужицькомовний варіант цієї антології був запланований на 1970 р., а німецькомовний – на 1972 р.* У зв’язку з цим К.Лоренц звернувся до К.Трофимовича з проханням надіслати по три вірші дванадцяти сучасних українських поетів (список докладався) із зазначенням року написання, а також невелику за обсягом (до чотирьох сторінок) студію про проблеми розвитку сучасної української поезії і біобібліографічні дані про українських авторів**.

У листі до В.Лучука від 11 вересня 1978 р. К.Лоренц, котрий у 70-х роках відповідав за репертуар Сербського народного ансамблю, писав, що цей колектив хоче заспівати чеську пісню “Bílá holuběnko” в оригінальному варіанті та німецькому, нижньолужицькому й українському перекладах. Переклад німецькою й нижньолужицькою мовою був зроблений самим К.Лоренцом і додавався до листа, а українською мав перекласти В.Лучук з допомогою, якщо це буде необхідно, К.Трофимовича. Судячи з приписки на листі від К.Лоренца “Переклав на укр. мову 28.V.80.”, зробленої рукою В.Лучука та за його підписом, український варіант пісні таки був створений і певний час входив до репертуару Сербського народного ансамблю. Проте у нас, на жаль, немає відомостей, чи був текст перекладу десь надрукований, оскільки він не зафіксований у бібліографічному покажчику “Володимир Лучук”⁹, до якого ввійшли здійснені ним поетичні переклади творів світової літератури.

Побував в Україні також серболужицький та німецький поет і прозаїк Юрій Брезан. Відвідавши Київ, він ознайомився з містом і його музеями, зустрівся з українськими літераторами і залишив для читачів газети “Літературна Україна” наступне побажання: “Вже багато років я щиро люблю українську землю. Під час моїх коротких, на жаль, пе-

⁷ Koch J. Hdy by Iwan Franko do Łužicy přišo! // Nadróžny koncert. Budyšin, 1986. S.11–12; Іван Франко і світова культура. Матеріали міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО (Львів, 11–15 вересня 1986 р.). Т.2–3. Київ, 1990. С.408.

⁸ Іван Франко і світова культура. Матеріали міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО (Львів, 11–15 вересня 1986 р.). Т.2–3. Київ, 1990. С.408.

* На жаль, антологія так і не побачила світу ні лужицькою, ні німецькою мовами.

** Про це див. детальніше: Лазор О. Листи Кіто Лоренца львівським сорабістам // Питання сорабістики. VIII Міжнародний сорабістичний семінар. Львів, 2000. С.198–208

⁹ Володимир Лучук. Бібліографічний покажчик. Львів, 1994. С.177.

ребувань в Україні я милуюся Києвом. Хай ця земля з кожним днем стає ще красивішою і щасливішою! Щастя вам, багатства та краси на друге півстоліття”¹⁰.

У різні роки гостями українських літераторів були також редактор журналу “Rozhľad” Циріл Коля, письменники Кшесчан Кравц, Бено Будар, Бенедикт Дирліх, головний редактор видавництва “Домовіна”, вчений і письменник Павол Фелькель. Перебування в Україні не лише збагатило їх новими знаннями про долю, історію та культуру українського народу, а й заохотило, як і у випадку з Ю.Кохом та К.Лоренцом, до перекладу віршів українських поетів та оригінальної творчості на українську тематику.

Цікавими для читача є твори видатного лужицького письменника Бено Бudara. Так, дорожні нотатки “Дома у друзів лужичан”¹¹ починаються описом вражень Бено Бudara від зустрічі з працівниками київського видавництва “Веселка”, котрим він привіз у дарунок перший примірник лужицької книги “Співуча липка”¹², що вийшла українською мовою у видавництві “Домовіна”, та розповіддю про екскурсію по музеї Т.Шевченка, яка сприяла, за словами самого автора, його ближчому знайомству з українським народом, його літературою, культурою та історією.

Після спогадів про перебування у Києві, де дні минули “серед квітучих каштанових алей, відвідин театрів, літературних вечорів та зустрічей з людьми”¹³, письменник зворушливо описав своє знайомство зі Львовом, його архітектурним заповідником, парками та музеями, серед яких особливо запам’ятався йому музей Івана Франка: “Розглядаючи кімнати музею, я раптом побачив вірш “Івану Франкові”, підписаний А.Черним. Я дуже здивувався, що вони близько знали один одного, листувалися і навіть зустрічалися. Той самий А.Черний, якій вів активну кореспонденцію з нашим Чішинським. Можливо, А.Черний був також духовним посередником між обома великими письменниками?”¹⁴

Як показали сучасні дослідження*, Іван Франко був добре обізнаний із життям Лужиці, її культурою, цікавився лужицькою проблематикою, був знайомий з творчим доробком Міхала Горніка, Арношта Муки, Яна Петера Йордана, Яна Радисерба-Велі. В окремих працях Каменяра згадуються також лужицькі просвітницькі організації, лужицька преса тощо. І хоча прізвищ інших лужицьких культурних діячів і літераторів в спадщині Івана Франка поки що не виявлено, слідом за Бено Бударем можна зробити припущення, що Каменяр знав й інших лужицьких “будителів”. Ім’я Якуба Барта-Чішинського могло згадуватися, зокрема, в бесідах видатного українця з почесним доктором Празького та Краківського університетів, засновником і довгорічним редактором добре відомого славистичного видання – журналу “Slovanský přehled” – Адольфом Черним, якому належать десятки статей, монографії, присвячені

¹⁰ Юрій Брезан // Літературна Україна. 1968. 9 лютого.

¹¹ *Budar Beno. Doma pola přečelow Serbow // Nowa doba, přił. Předženak. 1981. 20 junija.*

¹² Співуча липка / Казки західних слов’ян. Київ–Будишин, 1981. С.339.

¹³ *Budar Beno. Doma pola přečelow Serbow.*

¹⁴ Ibid.

* Див., наприклад: *Völkel M. Iwan Franko – nam daloki a bliski // Rozhľad. 1986. č.9. S.263–265; Trofimič K., Motornyj W. Franko a Čišinski – k problemam typologije // Rozhľad. 1986. č.12. S.376–378; Моторний В., Лазор О. Іван Франко і лужицька культура // Lětopis. 46(1999)2. Budyšin/Bautzen. S.33–41; Моторний В., Лазор О. І.Франко і Лужиця // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. (Збірник наукових праць Міжнародної конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті). Львів, 1999. Ч.І. С.335–341.*

Лужиці, її архітектурі, етнографії, фольклору, літературі тощо** і з яким І.Франко познайомився у Празі у 1895 р. під час проведення етнографічної виставки.

У книзі “Дома у друзів лужичан” Бено Будар розповів лужицькому читачеві й про відвідини Львівської організації Спілки письменників України, де його вітали Володимир Лучук, Оксана Сенатович, Левко Різник та інші члени Спілки. У дружній розмові голова правління Спілки Роман Лубківський розповів йому про творчу та громадську роботу львівської письменницької організації, про деякі аспекти перекладацької роботи українських літераторів, про творчі зв’язки письменників і вчених Львівщини з літераторами слов’янських країн і т. ін.¹⁵

У наступному творі Бена Будара на українську тематику – замітці “На землі Тараса Шевченка”¹⁶ – йшлося про те, що в березні 1984 р. у складі делегації Союзу письменників НДР він брав участь у шевченківських днях, присвячених 170-річчю з дня народження видатного українського письменника. У ній автор поділився з лужицьким читачем своїми враженнями від урочистого відкриття свята в київському палаці “Україна” та доповіді на ньому Олеся Гончара; розповів про свій виступ перед студентами Київського університету, про екскурсії до Канева та Корсуня-Шевченківського.

У жанрі короткого оповідання написаний прозовий твір Бено Будара “Мати з Києва”¹⁷, який знайомить серболужичан із гіркою долею 82-річної жінки, шестеро синів котрої загинули на фронтах Другої світової війни, а дві дочки були примусово вивезені до Німеччини.

Україні присвячені і дві поезії лужицького письменника – “Каштани Києва” (1984)¹⁸ та “Львів – Будишин” (1999)¹⁹. Перша з них створена під безпосереднім враженням від перебування автора в Україні, а друга, присвячена 70-річному ювілею відомого славіста, професора Львівського університету Володимира Моторного, стала своєрідним художнім підсумком як сорабістичної діяльності вченого, так і доробку у цій галузі його колег – науковця К.Трофимовича та поета й перекладача В.Лучука.

У березні 1985 р. відбулося знайомство з Україною, а водночас і з її літературою, Бенедикта Дирліха. Саме тоді він як представник Спілки письменників колишньої НДР взяв участь у заходах, присвячених 125-м роковинам від дня смерті Т.Шевченка. У своїх подорожніх нотатках “На землі Тараса Шевченка та Івана Франка”²⁰ лужицький поет згадував, зокрема, як з іншими літераторами він стояв біля пам’ятника Т.Шевченку в Києві й уважно дослухався до кожного слова з віршів українського поета, якому рідна земля дала в дар свою прекрасну мову, прекрасну пісню і благородну волелюбність і який через образи степової могили як символу славного і печального минулого України; Дніпра як символу невичерпних сил народу; буйного вітру як символу волі; тополі як символу самотньої дівчини будив українців зі сну та ніс в їхні оселі дух свободи. Львівський поет В.Лучук, котрий стояв тоді біля Б.Дирліха, час від часу пошепки зауважував, що українські діти, познайо-

** Див. повну бібліографію А.Черного: *Hnízdová R. Adolf Černý. Bibliografický soupis publikovaných prací. Praha, 1998.*

¹⁵ Бено Будар – гість з Лужиці // Ленінська молодь. 1981. 9 травня; Гість з Лужиці // Вільна Україна. 1981. 6 червня.

¹⁶ *Budar Beno. Na zemi Tarasa Ševčenka // Rozhled. 1984. č.5. S.146.*

¹⁷ *Budar Beno. Mačerka z Kijewa // Rozhled. 1985. č.4. S.105–106.*

¹⁸ *Budar Beno. Kаштани Києва // Свобода прийшла. Київ, 1984. С.102.*

¹⁹ *Budar Beno. Lwow – Budyšin // Rozhled. 1999. č.6. S.254.*

²⁰ *Dyrlich B. Na zemi Tarasa Ševčenka a Iwana Franka // Nowa doba, příl. Předženak. 1986. 19 apryla.*

мившись з Тарасовою поезією в ранньому дитинстві, не забувають її протягом усього свого життя, що люди у сімейному чи дружньому колі згадують цю поезію та співають пісні на вірші Кобзаря.

Можливо, під впливом цих вражень і була написана ще одна публікація Б.Дирліха про Україну²¹, в якій висловлене захоплення діяльністю працівників канівського музею Т.Шевченка: “У мене склалося враження, що швидше за все вони мають два серця. Одне б’ється для Шевченка, а друге – для відвідувача.”

Після поїздки в Україну Б.Дирліх написав також (з авторським варіантом німецькою мовою) вірш-роздум “Біля смертного ложа Івана Франка”, який уперше прозвучав перед лужицькою (й водночас німецькою) громадськістю на вечорі української поезії та прози, що відбувся 28 жовтня 1986 р. на експериментальній сцені Німецько-серболужицького театру в Будишині²².

Контакти діячів культури лужицького й українського народів особливо зміцніли після відвідин Лужиці українськими письменниками й ученими. У містах та селах Лужиці неодноразово побували активні популяризатори серболужицької літератури в Україні поети В.Лучук, О.Сенатович, Р.Лубківський, учені К.Трофимович та В.Моторний. Ці поїздки не лише збагатили їх новими знаннями про долю, історію та культуру серболужицького народу, а й дали натхнення для оригінальної творчості на лужицьку тематику.

Кожні чотири роки у Лужиці відбуваються фестивалі народної культури, під час яких серболужичани демонструють свої досягнення у галузі мистецтва та літератури. У травні–червні 1980 р. гостями п’ятого такого фестивалю були львівські сорабісти К.Трофимович та В.Моторний. Після повернення до Львова враженнями про свою поїздку вони поділилися з читачами газети “Львовская правда”²³.

Особливі акценти в їхніх нотатках були зроблені на можливості побувати на десятках концертів, серед яких яскравістю народних традицій та звичаїв виділялися театралізовані весілля, на виставках народного мистецтва, на прем’єрі першої національної серболужицької опери, сюжетом якої стали події антифеодальної боротьби лужицьких сербів, на літературних базарах, де можна було не лише купити книгу улюбленого автора, а й поспілкуватися з ним, задати питання та отримати автограф.

В.Моторний та К.Трофимович зазначили також, що під час фестивалю вони мали нагоду зустрітися з ученим Паволом Недо, який чимало зробив для налагодження творчих зв’язків між українськими славістами та діячами серболужицької науки і культури. Про співпрацю йшлося і під час зустрічей з директором Інституту серболужицького народознавства професором Мерчіном Каспером, директором лужицького видавництва “Домовіна” Мерчіном Бенадою, головним редактором Паволом Фелькелем та іншими представниками лужицького культурного життя, з якими у львівських учених вже давно налагодилися дружні та творчі контакти.

Про своє перебування на лужицькій землі писала й українськомовна поетеса зі Словаччини Маруся Няхай, яка у липні 1986 р. була гостею Кола серболужицьких письменників і учасницею VIII свята лужицької поезії: “Мальовничий, майже рівнинний край. Дорога в’ється поміж спілі жита, акуратні новозбудовані села, двомовні написи вітають нас і прощаються з нами. Чи не в кожному селі зупиняємося біля меморіальних дощок, які так багато говорять про історію цього краю, його будителів і велику пошану сучас-

²¹ *Dyrlich B. Zetkanje z Tarasom Šewčenkom a Ukrainu // Rozhľad. 1986. č.5. S.144–145.*

²² *Wječork ukrainskej poezije a prozy w NSLDž // Rozhľad. 1986. č.12. S.390.*

²³ *Моторний В., Трофимович К. Праздник на земле лужичан // Львовская правда. 1980. 20 июля.*

ників до своїх предків. В одному із сіл проходив малий місцевий фольклорний фестиваль. Публіка зібралася із навколишніх сіл. Між глядачами багато старших жінок, одягнутих в національних костюмах. В Серболужицькому музеї в Будишині я мала змогу побачити на фотографіях та фігуринах красу лужицького національного одягу”²⁴.

З усіх українських митців найбільше уваги лужицьким сербам у власній творчості приділив Володимир Лучук. В інтерв’ю кореспондентові верхньолужицької газети “Nowa doba” український поет, який у червні 1981 р. вчетверте відвідав землі найзахідніших слов’ян, зазначив: “Мені випало щастя дуже близько заприятелювати з лужицьким народом. У віршах і, насамперед, багатьох розмовах я почув, як б’ється серце серболужичанина, тому можу тепер все далі й глибше проникати в його душу. [...] Перебування в Лужиці вже вкотре надихнуло мене на подальшу роботу. Своїми віршами я хочу прищепити людям любов до батьківщини та посприяти зближенню між нашими народами”²⁵.

Однією зі спроб В.Лучука ознайомити українську аудиторію з лужицькою культурою стала написана під враженням від перебування в Лужиці й опублікована у газеті “Літературна Україна” від 24 жовтня 1967 р. публікація “Мандрівка в країну поетів”. У ній, за словами В.Моторного, відштовхнувшись від стислого викладу багатомітової драматичної історії Лужиці, В.Лучук детально зупинився на лужицькому літературному русі 50–60-х років та розповів про знайомство українців з лужицькою літературою²⁶.

У 1980 р. в газеті “Ленінська молодь” побачила світ ще одна публікація В.Лучука про Сербську Лужицю, творчий задум якої полягав у тому, щоби “дати читачу якнайбільше інформації про історію, культурний процес, звичаї і традиції лужичан, про яких мало хто знав у той час в Україні”²⁷. Вона складалася з 13 репортажів, об’єднаних під загальною назвою “Мандрівка в Лужицю”. Оскільки вони вже були предметом розвідки В.Моторного “Зустрічі з Лужицею Володимира Лучука”, зазначимо лише, що в остаточному варіанті цикл включений до збірки В.Лучука “Навстріч”²⁸. До неї ввійшли також власні віршовані твори В.Лучука на лужицьку тему, в яких автор висловлює передусім захоплення мужністю лужицьких сербів, які наперекір долі зуміли не лише вистояти в німецькому морі, а й зберегти свою самобутню національну культуру. Так, у вірші “Дорожній концерт у Слепо” В.Лучук оспівав фольклорне багатство серболужицьких селян, порівняв українські й лужицькі ландшафти, у вірші ж “Сад Мерціна Новака” розповів про багатогранну діяльність цього видатного художника й письменника.

Пам’ять серболужичан зберігає згадку про народного винахідника – “дивака Вірта”. Численні розповіді про нього покликали до життя вірш В.Лучука “Віртова ніч”, в якому йдеться про талановитого селянина, який, щоб злетіти до зірок, потай змайстрував собі дерев’яні крила. “Путівцем до Кульова” – вірш-спогад про відвідини матері письменника Бено Будара. З вірша струмує радість з приводу того,

²⁴ Няхай М. Сербській землі // Нове життя. 1986. 26 липня.

²⁵ Libš G. Přihotuje novu knihu ”Serbski kwas” // Nowa doba. 1981. 17. juli.

²⁶ Моторний В. Зустрічі з Лужицею Володимира Лучука // Питання сорабістики. VIII Міжнародний сорабістичний семінар. Львів, 2000. С.90–99.

²⁷ Там само. С.97.

²⁸ Лучук В. Навстріч: Поезії, нотатки про Лужицю. Львів, 1984. С.142.

що в Україні й Лужиці так багато спільного: і “жайворонок – переселенець із полтавських піль”, і зустрічання гостей пахучими яблуками в мисці.

У вірші “Коріння Юрія Брезана” В.Лучук стверджував, що сила слова серболужицького письменника йде від скелі, яку рубають робочі руки каменярів у тому кутку Лужиці, де народився лужицький поет, від “Мілідухового гена” – тобто вона є успадкованою через десятки поколінь від того Мілідуха, що тисячу років тому боровся за волю з німецькими загарбниками. Цікаво, що епіграфом до вірша український поет взяв запис М.Бажана, зроблений в альбомі Ю.Брезана:

Брате – сербе-лужичане,
Племено слов'ян кохане! –
Розцвітай, живи, кохай,
Прославляючи свій край!²⁹

На початку 90-х років власними зусиллями В.Лучука вийшла в світ збірка “Ow klinć a brinć mi ródna řeč!”³⁰, приурочена до XII фестивалю лужицької поезії, що відбувався під гаслом “Міна Віткойц і ми”. Крім того, поет підготував до друку поезію Яна Лайнерта “Za tobu, brunu sугano...” з двома паралельними українськими інтерпретаціями – Оксани Сенатович і Володимира Лучука, додатком двох Лучукових “Лужицьких візій” та прекрасними ілюстраціями української художниці Соломії Лободи.³¹ Це видання побачило світ вже після смерті В.Лучука і було здійснене його сином Тарасом.

На жаль, з ряду об'єктивних і суб'єктивних причин, серед яких дослідники, зокрема В.Моторний, виділяють різке зменшення можливостей для видання власних творів, а тим паче нових перекладів, і через це відхід від активної роботи перекладачів³², з середини 90-х років контакти між українськими та лужицькими діячами культури практично припинилися. І хоча перспектив поліпшення становища як в Україні, так і в Лужиці в найближчі роки не передбачається, надія на подальші плідні контакти діячів культури обох народів не згасає.

CONTACTS BETWEEN LUZHITSYAN AND UKRAINIAN CULTURAL WORKERS OF THE SECOND HALF OF THE XXth c.

Oksana LAZOR

L'viv Ivan Franko National University
1, Universytets'ka Str., L'viv, 79000
The Chair of Slavonic Philology

Important role in history of Luzhitysan-Ukrainian relations in the later half of XXth c. played personal contacts of cultural workers, literati and scientists, which dealt with scientific-popularization work. In Luzhitysa establishment of these contacts influenced efforts to present full picture of Ukrainian culture, get to know its national peculiarity, introduce it into the context of the Serbo-Luzhitysan cultural pro-

²⁹ Трофимович К. Серболужицька література і Україна // Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті. Київ, 1987. Т.2. С.303.

³⁰ Ow klinć a brinć mi, ródna řeč. Львів, 1990. С.15.

³¹ Лайнерт Я. Za tobu, brunu sугano. Львів, 1997. С.16.

³² Моторний В. Сорабістика в Україні: підсумки та перспективи (80–90-ті роки) // Питання сорабістики. VI–VII Міжнародні сорабістичні семінари. Львів, 1999. С.16–25.

cess. In Ukraine – full covering of problem of Luzhytsians culture, improving forms and methods of its mastering. Valuable cultural dialogue during this period was favored also by artistic (prose, poetic, publicistic) expression of Luzhytsian's life in original fiction works of the Ukrainian and life of the Ukrainians – in original works of Serbo-Luzhytsian authors.

Key words: Ukrainian culture, culture of Serbo-Luzhytsian, cultural relations, Slavic literary criticism, Slavic history.

Стаття надійшла до редколегії 15.05.2001
Прийнята до друку 18.06.2001